Az emberi civilizáció halálos bűnei

Konrad Lorenz után „szabadon”

Kovács Bence Péter 12.a

Kedves Olvasó!

Alábbi esszém témáját „Az emberi civilizáció halálos bűnei" adják, melyet Konrad Lorenz hasonló című, eredetileg 1973-ban kiadott műve, „A civilizált emberiség nyolc halálos bűne"[1] alapján tárgyalok. Ebben összevetem Konrad Lorenz akkori gondolatait és meglátásait a világ mai állapotával, megdöbbentő hasonlóságokra jutva. A fejezetek közül négyet emelek ki: a másodikat, a harmadikat, az ötödiket és a hetediket. Konrad Lorenz 1903-ban született Bécsben, a 20. században (főként első felében) pedig meghatározó szerepet töltött be a modern zoológia, ornitológia és etológia területén. Ezutóbbi az állatok és az emberek viselkedésével foglalkozó és azt kutató természettudományos ág. Elkötelezett természetbarátként 1989-es haláláig aktív volt, jelentősen hozzájárult a zöld mozgalmak kialakulásához, valamint szerepe volt abban is, hogy 1978-ban népszavazással megakadályozták az osztrák Zwentendorf melletti atomerőmű üzembehelyezését.

Konrad Lorenz a *túlnépesedést* teszi kiindulóponttá az emberiséget érintő problémákhoz. Azt vallja, hogy a (főként nagyvárosi) zsúfoltság és a tömeggé válás felaprózza az ember „felebarátai iránti szeretetét", amit közelebbi barátai felé tud csak megvalósítani, mivel nem képes minden embert ugyanannyira szeretni, az elvárás helyessége és etikussága ellenére. Így az emberi kapcsolatok lassan kimerülnek és az összezártság hatására az egyének agresszívebbek és ingerlékenyebbek lesznek, az ennek szabályozására fordított önfegyelem pedig jelentős energiákba kerül. Példaként a new york-i pályaudvarokat említi, szerintem manapság azonban a város gyakorlatilag bármely pontját, különös tekintettel arra az esetre, ha turisták (turistacsoportok) is a környéken téblábolnak, továbbá a (tömeg)közlekedést. Ezen kívül egyfajta védekezési mechanizmust említ, bizonyos érzelmi távolságtartást, bele nem keveredést („not to get emotionally involved"), valamint azt, hogy a városokban akár fényes nappal is történik rablás, erőszak, mindez a járókelők teljes érdektelensége mellett. Viszont én személy szerint még nem jutottam el ide, és szerencsére üdítő ellenpéldák is akadnak: szintén New

[1] Helikon Zsebkönyvek 75., 2019

Yorkban akadályozott meg novemberben egy gyerekrablást[2] egy gitáros/harcművész, aki ju jitsu tudását kamatoztatta.
A következő fejezetben Lorenz az élettér pusztulására és pusztítására tér ki. Megfigyelései alapján „Egy bizonyos élettér minden élőlénye alkalmazkodik *egymáshoz*"[3] Példaként itt a tápláléklánc szintjeit és a zsákmány-ragadozó ellentétet, valamint az ember-háziállat/kultúrnövény kapcsolatot említi és arra jut, hogy ezen életterek önmagukat szabályozzák. Ezen, természetben előforduló kölcsönhatásokat nevezi a biológia *ökológiának,* az emberi gazdaságban lejátszódó folyamatokkal való hasonlósága alapján. Azonban az ember ökológiai körülményei a technológia fejlődésével folyamatosan és gyorsan változnak, aminek hatására az emberek mélyreható és veszélyes változtatásokat hajtanak végre életterükben. Itt, az élettérrel szimbiózisban élő embercsoportot említ lehetőségként a szerző: a „vad" dél-amerikai, gyűjtögető, erdei indiánok vagy a régi parasztgazdaságokat, egy, az ember szükségletei szerint *teremtett* életközösséget. Szerinte továbbá ez a két csoport tudja/tudta, hogy a Föld erőforrásai nem végtelenek, hanem kimerülhetnek. Ezzel szemben a mai ember már csak nehezen képes ennek meglátására, újabb és újabb területek esnek áldozatul a különböző ipari szükségletek kielégítésének, gondolj itt például, kedves Olvasó, az amazonas-i esőerdőirtásra, a faipar, a bányászat és különösen a mezőgazdaság szükségletei miatt. Ráadásul hagyják kimerülni a talajt, aminek következtében újabb és újabb erdőrészeket kell kivágni, valamint a talajerózió káros hatásai is érvényesülnek – a könyvhöz képest már lassan 50 (ötven!) éve. Ezt célzottan mérsékelni kívánták kakaóültetvényekkel[4], nagyjából 2 évvel ezelött, kíváncsian várom, milyen eredményre vezetett. Ezen kívül a környezet pusztítása Lorenz szerint kihat az emberi érzelmekre és érzékekre, különös tekintettel a természet esztétizáló tulajdonsága sérül, valamint az ember által alkotott tárgyak[5] is folyamatosan lepik el a Földet. Továbbá neheztel a döntéshozókra, mikor azok a természet megőrzését sem gazdaságilag, sem politikailag nem támogatják. Szerinte jobban kellene hallgatniuk a tudósokra, akik tisztában vannak a

---

[2] https://www.brooklynvegan.com/outbreak-guitarist-stopped-an-attempted-baby-abduction-in-nyc/
https://24.hu/elet-stilus/2020/11/18/gyermekrablas-babakocsi-new-york-video/
[3] III. fejezet, 1. bek. 3. mondat
[4] https://index.hu/tudomany/2018/04/12/a_kakao_mentheti_meg_amazoniat/
[5] https://telex.hu/tudomany/2020/12/10/ember-alkotta-targyak-tomege-tobb-mint-az-elolenyek-tomege?fbclid=IwAR05BvXazrp4KP-lZxVuD3NZ5ms-BGUjGikx7WliDM4fKeZmoMydG6g1g2A

helyzettel és a lehetséges negatív következményekkel. Magyarországon az elmúlt években több területen is hiányzik a tudósok és szakértők munkája. A környezetvédelem is ilyen terület, amit központosítottak és kissé leromlott állapotban[6] van, mind hulladékkezelés, mind vízvédelem szempontjából. Harmadik pontként az ötödik fejezet magyar címe, „Az érzelmek fagyhalála", egy nagyon találó cím. Lorenz szerint az ingerek általi tanulás kétoldalúsága fontos, amik örömöt és a bosszúságot okoznak. (Hiszen kiegészítik egymást, és ilyen módon az ember megtanulja megbecsülni a – jóval kevesebb – jót, valamint tájékozódási pontokat kap.) Az egyensúly hiánya zavarokhoz vezet(het), valamint ezen ingerek jelentős szerepet játszanak az alkalmazkodásnál is. Azonban az ember mindig törekedett – és törekszik ma is – a bosszúságot kiváltó ingerek visszaszorítására, amiben a technológia fejlődése is jelentős segítséget nyújt. Manapság például a home office intézménye lehet ilyen: meg lehet spórolni az utazás megpróbáltatásait, az undok kollegák nézését. Az emberiség elpuhulása a kényelem megszokása, mert nem ismerik annak (a kényelem) hiányát (valamint nem is akarják). Ezzel nagyon egysíkúvá kezdenek válni a pozitív ingerek, míg a negatívakkal szemben az ember egyre kevésbé lesz toleráns. Ebből pedig az *azonnaliság* következik Lorenznél – amire én csak azt mondom, kedves Olvasó, az azonnaliság iránti vágy egyre fokozódik, az Internet térnyerésével. És ez nem tesz jót se a földnek, sem az embereknek, pszichésen sem, mégis ezt ösztönzik a kereskedők és termelők, a haszon reményében. Azzal, hogy az embernél a természetes kontraszt eltűnik, minden ellaposodik és *unalmas* lesz. Sajnos ezt néha magamon is tapasztalom, hogy túl élesen reagálok egy nekem nem tetsző történésre. Ráadásul Lorenz azt is megemlíti, hogy ez a bensőséges társas kapcsolatainkra is (ki fog) hat(ni). Gondoljunk itt például az amerikai mozifilmek, csillogó, már-már giccses szerelmespárjaira, akiknek minden nagyon szuperül megy a filmvásznon, a való életben azonban ez távolról sem ilyen egyszerű[7]. Ebből következőleg, ha a mai ember nem képes elviselni egy-egy nehezebb időszakot, újdonságot fog keresni. Ez a fajta újdonságvágy már üzleti haszonnal is bír, elég megnézni az okostelefongyártók évről-évre kiadott készülékeit. Lehetséges gyógymódot is felvillant Lorenz, ilyen a természet adta

[6] Édesanyám pár évvel ezelőtt dolgozott ezen a területen, én az elmúlt nyarak során, valamint a közösségi szolgálati óráimból töltöttem ott.
[7] Több, mint 4 éve „járunk" barátnőmmel

akadályok leküzdése. Itt szerintem a sportok, személyes érintettség miatt a küzdősportok (vagy harcművészetek) is kiválóan alkalmasak erre.
Az utoljára tárgyalt pont, „A tradíciók lerombolása" című, hetedik fejezet. A tradíciók képezik az emberi kultúra alapját, igaz, területi eltéréseket mutatva. Lorenz igazából érzi a generációk közti szakadékot és látja, hogyan próbálja a friss generáció kvázi „eldobni" az előtte levők által felhalmozott ismeretanyagot. Ez hatalmas hiba, mert például nem csak a racionális, tudományos tartozik az emberiség állandó ismeretanyagához. Valamint ostobaságnak titulálja a tudomány kizárólag racionális kultúrateremtő erejét, az emberi genomba való beavatkozással egyetemben. Ugyanakkor ez szerintem már meghaladott, egy ilyen kultúra éppen kialakulóban van, valamint jó pár publikáció született az emberi DNS „formázásával" kapcsolatban. A generációk közti szakadéknál egy ellenséges magatartást vázol fel, mely a társadalmat (látszólagosan) ellentétes csoportokra osztja és az egymás iránti gyűlöletet szítja. (Kis kitekintő a mostani, 2020. decemberi vásárlási sávra és problematikájára.) Valamint ezt a szembenállást erősíti a technológia fejlődési üteme is, így az egyes generációknak kevesebb ideje van kiszűrni az elődöktől maradt lényeges kulturális elemeket, hogy azokat mégiscsak továbbvigyék, akár fejlesszék. A szándákos szembemenés az elődökkel ugyanakkor valamilyen szinten fajfenntartó eredetű, majd pedig egy szükségszerű visszatérésről ír. (Én még nem tartok itt.) Ezen kívül a család szerepét is hangsúlyozza, a szülői példamutatás és a szülő-gyerek kapcsolat mentén. Ez szerintem is egy lényeges elem, mert nagyon jól megfigyelhető, akárcsak a nemzetközi zenei szcénában azon zenészek aránya, akik nehéz gyerekkorról számolnak be. Valamint ide tehetőek a különböző csoportokhoz tartozni akarás alapjai is, Lorenz a kábítószeresek csoportját megnevezi meg, és baráti beszélgetéseimből zavaróan egybevágó dolgok derültek ki.

Összességében Konrad Lorenz egy nem túl fényes jövőképet fest elénk. Ezen kép ráadásul egyre sötétebb tónust ölt az idő előrehaladtával, mert a mai tudósok még tisztábban látnak több tényezőt – például a Föld kizsákmányolása – ami Lorenz kora óta nagyobb méreteket öltött. Ennek ellenére én szeretnék pozitív maradni és hinni abban, hogy az emberiség képes lesz megújulni és észbe kap, mielőtt teljesen megsemmisíti önmagát.

Köszönöm a figyelmet!

Kovács Bence Péter

Budapest, 2020.12.11.

FORRÁSOK

Konrad Lorenz: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne (Helikon Kiadó, 2019, ford.: Gellért Katalin [eredeti: Konrad Lorenz - *Die acht Todsünden der zivilisierten Menschheit*, 1973, Piper und Co. Verlag, Münich Germany])

https://www.brooklynvegan.com/outbreak-guitarist-stopped-an-attempted-baby-abduction-in-nyc/

https://24.hu/elet-stilus/2020/11/18/gyermekrablas-babakocsi-new-york-video/

https://index.hu/tudomany/2018/04/12/a_kakao_mentheti_meg_amazoniat/

https://telex.hu/tudomany/2020/12/10/ember-alkotta-targyak-tomege-tobb-mint-az-elolenyek-tomege?fbclid=IwAR05BvXazrp4KP-lZxVuD3NZ5ms-BGUjGikx7WliDM4fKeZmoMydG6g1g2A